

DUŠAN STULAR (1901, Trst–1992, Novi Sad)

Dušan Stular je bio kompozitor i pijanist slovenačko-italijanskog porekla, koji se rodio u Trstu na samom početku 20. veka. Rođen je u umetničkoj porodici u kojoj je majka Sofija (rođena D'Alba) bila poznata operetska pevačica i glumica u ondašnjim italijanskim pozorištima, a otac August je bio nagrađivani modni kreator i pozorišni kostimograf plemićkog italijanskog porekla. Usled izbijanja Prvog svetskog rata, porodica se iz Trsta seli za Maribor, gde je mladi Dušan pohađao gimnaziju. Otac ga je primorao da upiše fakultet za medicinu u Bolonji, međutim Stular se nakon nepunih godinu dana opredelio za muziku i vratio se u Trst gde je u tamošnjoj Glazbenoj matici, kulturnom središtu Slovenaca, učio muziku. Upisao je studije klavira na „Conservatorio della musica Giuseppe Tartini”, u klasi profesora Adolfa Skoleka, pijaniste češko-nemačkog porekla, koji je sam bio nekadašnji učenik pijaniste Teodora Lešetickog, a usavršavao se i kod čuvenog mađarskog pijaniste i kompozitora Franca Lista. Pored klavira, Stular je na istom konzervatorijumu paralelno išao na studije kompozicije kod profesora Antonia Ilesberga. Stular je diplomirao klavir 1924. godine, da bi magistrirao dve godine kasnije, a potom je dobio docenturu na samom Tršćanskom konzervatorijumu i nasledio svog profesora Skoleka. U slobodno vreme komponovao je muziku za prve tonske filmove čuvene kuće „Stefano Pitaluga” iz koje kasnije nastala nacionalna filmska kuća „Cinecitta” u Rimu i potpisivao se pseudonimom Raul Duntass, jer je komponovanje muzike za filmove tada bilo ispod nivoa jednog ozbiljnog kompozitora. Odbio je poziv u Holivud i ostao je u Trstu. Bio je izuzetno posvećen pijanista sa dugogodišnjim iskustvom saradnje sa raznim umetnicima na sceni, te su ga ruski umetnici na gostovanju iz Boljšeg teatra u Moskvi tražili da pođe sa njima, a savremenici tvrde da je on prihvatio ovaj poziv, ali da se ubrzo vratio u Trst. Između dva svetska rata je delovao kao kompozitor i pijanista u raznim postavama, a od njih se naročito ističe saradnja sa nemačkom igračicom Britom Šelander, sa kojom je ostvario više nego uspešnu saradnju, te je on njoj izvodio muzičku pratnju, svirajući klavir i prateći njene plesne pokrete. Bili su toliko uspešni da se Brita prijavila da učestvuje zajedno sa Stularom u kulturno-umetničkom delu Olimpijade u Berlinu 1936. i kao predstavica Italije osvojila je zlatnu medalju. U brojnim nastupima koji su potom usledili, kritičari su isticali veliki doprinos Stulara i kao kompozitora i pijaniste. Na Konzervatorijumu u Trstu je ostao sve do 1943, kada je morao da napusti Italiju iz ideološko-političkih neusaglašenosti sa režimom, naime bio je izraziti antifašist čitavog života. Odlazi u Suboticu gde dobija mesto nastavnika u Muzičkoj školi i postaje dirigent sindikalnog hora. Pored ovog, dirigovao je i horom železničkog društva, horom jevrejske opštine i držao predavanja u ženskoj i oficirskoj školi, neprestano nastupajući na koncertima raznih profila, od humanitarnih do onih koji su bili posvećeni oslobodiocima iz Drugog svetskog rata. Seli se u Novi Sad i 1947. godine postaje nastavnik klavira i jedno vreme direktor Muzičke škole „Isidor Bajić”. Od 1954. do penzionisanja 1967. godine bio je zaposlen kao korapetitor u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu, a povremeno je dobijao i angažmane da komponuje scensku muziku i da diriguje ansamblima u pojedinim predstavama. Nastupao je kao pijanista širom nekadašnje države i inostranstva, u Novom Sadu, Subotici, Nišu, Skoplju, Zagrebu, Rijeci, Trstu, Milanu, Gracu, Rimu, Napulju i drugde. Kao kompozitor pokazao je najveću naklonost ka klavirskoj muzici, zatim kompozicijama koje su namenjene deci, scenskoj muzici i džezu. Za svoju dečju operu „Plava strela” dobio je prvu nagradu na Međunarodnom takmičenju kompozitora u Trstu, a za „Džez simfoniju”, koja je pisana za dva klavira, simfonijski orkestar i big bend je dobio nagradu na

Međunarodnom konkursu u Napulju. Kompozicije za klavir su mu naročito interesantne, kao što je Koncert za klavir i orkestar „Melodije i ritam” i mnoge druge. Komponovao je i kamernu muziku sa jednakim elanom, te je tako nastao Kvartet za četiri violončela. Profesionalni boravak i angažman u Srpskom narodnom pozorištu je na Stulara uticao izuzetno nadahnjujuće i tako je nastala njegova muzika namenjena sceni, odnosno ona koja pripada takozvanom žanru primenjene muzike. Stular je pisao muziku za predstave kao što su: „Krvava svadba” Fransisa Garsije Lorke, „Da se nasmejemo” Salakrua, „Skenderbeg” i „Pokondirena tikva” Jovana Sterije Popovića, „Put oko sveta” Branislava Nušića, „Optimistička tragedija” Višnjevskog, „Tetovirana ruža” Tenesi Vilijemsa, „Stradija” Radoja Domanovića, „Lisistrata” Aristofana i druge. Ono što je naročito upadljivo kada je u pitanju Stularova muzika posvećena pozorišnoj sceni jeste to da su to pretežno komadi iz komičnog žanra i upravo je to ono što obeležava Stularovu dugogodišnju karijeru – humor, komedija, zabava. Teško je to shvatljivo, s obzirom na to da jedan deo svog života i muzičke karijere proveo pod jakim uticajem fašističke Italije, ali možda baš kao prkos samoj vlasti kroz humor i radost duha. Savremenici kažu da je Dušan Stular bio veseo, nasmejan, uvek u nekoj vrsti zanosa, ispunjen humorom, ali i odmeren, protokolaran, zahtevan i precizan kada je muzika i sviranje klavira u pitanju. Stularove kompozicije, naročito one za klavir solo, klavir četvororučno ili čak dva klavira, bile su obležene romantičarskim izrazom koji je često bio obojen impresionističkim valerima u pojedinim rešenjima, uz obilje takozvane leicht musik odnosno muzike za igru, lagane, popularne u ono vreme. To je bila muzika za koju su bolonjski muzički kritičari govorili da je napisana tako da mora da se dopadne.

Povodom njegovog 85. rođendana, Slovenački klub u Trstu organizovao je susret sa Stularom na kom je kompozitor i svirao neka svoja dela. U tršćanskom „Primorskom dnevniku” i novosadskom „Dnevniku” objavljeno je nekoliko tekstova o njemu. Udruženje kompozitora Vojvodine je 1986. izdalo jubilarno izdanje – Stularov klavirski komad „Notturmo romantico” za levu ruku. Primorski slovenski biografski leksikon štampao je i odrednicu ŠTULAR Dušan (savremenici ističu da je kompozitor tražio da se njegovo prezime izgovara sa S, a ne sa Š).

U arhivi Radio Novi Sad su, zahvaljujući kompozitoru Ivanu Kovaču, njegovom nekadašnjem učeniku, a sada šefu Muzičke produkcije, zabeleženi trajni zvučni zapisi nekoliko Stularevih kompozicija.

Pijanistkinja Marina Milić-Apostolović snimila je izbor kompozicija za klavir, za izdavačku kuću „Fragile Records” iz Londona, u produkciji Rika Vejkmana. Zahvaljujući njenom ličnom zalaganju, Stulareve kompozicije izvođene su širom Evrope i u pojedinim gradovima Afrike i Azije. Muzikolog mr Dušan Mihalek iz Izraela, sa profesorom Ravelom Kodričem iz Trsta, zaslužan je za obnavljanje sećanja na ovog kompozitora čiji je opus, ali i život, obojen izuzetno zanimljivim koloritom.

Mladi muzikolozi iz Novog Sada, dr Nemanja Sovtić i Ivana Nožica, nedavno su istraživali i našli deo Stulareve zaostavštine u rukopisu posvećene muzici za pozorište.

Umro je potpuno zaboravljen u samoći, u Futoškom domu za stara lica u Novom Sadu, 1992. Godine, u devedesetprvoj godini života.

Muzički primeri:

Dušan Stular, „[Lišće na vetru](#)“, za klavir solo (Marina Milić-Apostolović, klavir), Fragile Records, London, 1937. godine.

Dušan Stular, „[Prkos](#)“ za klavir solo (Tadeja Gergolet, klavir).
Napomena: početi slušanje od 7'38".